

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Любен Андонов Корнезов,
член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност
професор по граждански процес (3.6 право) в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски”,
обявен в ДВ, бр. 80 от 14.10.2011 г.

Уважаеми членове на научното жури,

I. Единствен кандидат в настоящия конкурс е доц., д-р Валентина Попова. Тя е родена на 07.09.1957 г. в Благоевград. Завършила е ЮФ на СУ “Св. Кл. Охридски” през 1981 г. През 1981-1982 г. е била стажант-съдия в Благоевград. От 1982 до 1985 г. е работила като младши съдия в ОС Благоевград и по заповед на Министерството на правосъдието - като съдия в РС Благоевград. От 1986 год. е преподавател в ЮФ на СУ “Св. Кл. Охридски” по граждански процес. Започнала е като асистент, била е старши и главен асистент. От 2001 г. е доктор по право. От 2006 г. е доцент по граждански процес (гражданско изпълнително производство) в ЮФ на СУ “Св. Кл. Охридски”. Изнася и част от лекциите по граждански процес. През 2010 г. издаде нейни „Избрани съчинения” в три тома. От 2010 г. тя е доцент по граждански процес и в ПИФ на ЮЗУ. Научен ръководител е на докторанти и специализанти и в двата факултета. Доц. Попова участва като лектор в обученията на практикуващи юристи (съдии, адвокати, юрисконсулти, синдици и др.), в областта на гражданския процес, изпълнителния процес, несъстоятелността и европейския граждански процес, организирани от различни организации и институции. Лекциите ѝ, както за студентите, така и за практикуващите юристи са на много високо професионално ниво. В.Попова участва в комисиите за провеждане на държавните изпити. Авторитетът ѝ на учен и преподавател и нейната обективност и безпристрастност са причина тя да бъде включвана и в комисиите на провежданите от Министерството на правосъдието конкурси за държавни и частни съдебни изпълнители и в комисиите на изпитите за адвокати, които се провеждат от Висшия адвокатски съвет. Поканена е от ВСС за участие в комисията за провеждане на конкурси за окръжни съдии. От 1994 г. е адвокат. Включена е в списъците на синдиците към Министерството на правосъдието. От 2001 г. е арбитър в Търговския арбитражен съд при Националната юридическа фондация. От 2009 г. е член на Председателския съвет и арбитър в Арбитражен съд към Българската асоциация на микропредприятията.

Член е на престижни организации у нас и в чужбина: Съюза на юристите в България, Съюза на юрисконсултите в България; Съюза на учените в България; Международната комисия за независимост на юристите със седалище Женева; Wissenschaftliche Vereinigung für Internationales Verfahrensrecht; International Association of Procedural Law. Взела участие в XIII и XIV конгреси по международен граждански процес и в други научни и научно практически международни и национални форуми, конференции и семинари.

II. За участието си в настоящия конкурс доц. Попова е представила следните публикации: монографията „Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК”; посочените в списъка на публикациите части от труда „Българско гражданско процесуално право” С,2011 г.(IX прер. и доп. изд., Първо по действащия ГПК), (авторски колектив Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р.), 20 студии и статии, една от които в чуждо правно издание. Списъкът на публикациите, справките за научните приноси и цитиранията са прецизно и точно съставени от авторката. Описаните приноси отговарят на действителните.

1. „Актуални проблеми на европейския граждански процес и част VII на ГПК”, С., 2011 г. е първата монография в българската процесуална литература, която

има за предмет тази изключително актуална тема. Направен е задълбочен теоретичен анализ на включените в съдържанието ѝ регламенти и част VII на ГПК, изследвана е и практиката на СЕС и на българските съдилища. Този труд съдържа редица приноси за процесуалната наука с практическо значение. Ще се спра на най-важните от тях.

Изводът, че европейският граждански процес е вид международен граждански процес по дела с международен (трансграничен) елемент в рамките на ЕС, както и че членството на Република България в ЕС не превръща тези дела във вид вътрешни дела, е значим за процесуалната теория, предвид твърденията на някои автори, че се касае за МЧП, или за вътрешни дела. Открито е голямата разлика между делата с международен елемент вътре в ЕС, наричани още трансгранични дела, и международните граждански дела, един от елементите на които е свързан с държава нечленка. Надлежното изясняване на конкретните понятия, които имат автономно значение в изследваните от авторката регламенти, обосноваването и на базата на сравненията на текстовете на регламентите и на други езици (немски, френски, английски, испански) корективно тълкуване на редица термини, погрешно употребени в регламентите на български език, са от важно значение за теорията и практиката. Ценно е позитивното тълкуване на част VII на ГПК. Посочени са нормите на регламентите, които препращат към националното право на всяка от държавите членки; текстовете от част VII на ГПК, които дублират норми в регламентите, поради което са излишни и тези, които не съответстват на конкретни норми в регламентите.

2. Разгледани са общо шест регламента.

а) В изследване на Регл.44/2001, в т.ч. и във вр. с чл.621 и чл.623 ГПК (гл.II) принос във вр. с приложимостта на КМЧП или ГПК във вр. с препращащата норма на чл.59 от регламента и предвидената в чл.3, ал.1 Регл.44/2001 неприложимост на конкретни норми от вътрешното право, е изследването на посоченото в Приложение I на Регламента, че за Република България, няма да се прилага цялата разпоредба на чл.4, ал.1 КМЧП. Заслужава да бъде споделен изводът на авторката, че чл.4, ал.1, т.1 не противоречи на Регл.44/2001, а съответства на чл.2, ал.1 от него, както и аргументираното и на базата на сравнително-правен преглед на практиката на другите държави членки становище, че е необходимо с активното българско участие да се направи изменение на приложение I на Регламента, с което неприложимостта да се ограничи само до чл.4, ал.1, т.2 КМЧП.

Направен е цялостен анализ на чл.31 Регл.44/2001 във връзка с **обезпечителните мерки (гл.II, т.XI)**. Важно значение за теорията и за съдебната практика има становището, че използваният в българския текст на Регламента термин „охранителни“ е неверен, не става дума за автономно тълкуване на европейските норми, а за утвърдена терминология, в т.ч. и в текстовете на регламента на други езици. Чл.31 Регл.44/2001 се отнася до обезпечителните мерки, които се налагат за обезпечение на иска, а не за охранителни актове за съдействие за упражняване на материални граждански права. Изследван е спорният в литературата проблем с практическа важност за приложението на чл.31 Регл.44/2001, когато за исковия процес има уговорен арбитраж.

Детайлно са изяснени механизмите на чл.27 и чл.28, ал.1 и 2 Регл.44/2001 за осуетяване на възможността за едновременно провеждане на процеси между едни и същи страни в различни държави членки и постановяване на противоречащи си СР (гл.II, т.XII), като е отграничено приложното поле на всеки от тях. Изведен е изводът, че отводът за всящ процес по чл.27 е антиципиран отвод за СПН, за който от значение е идентитичността на предмета и страните по делата, сравнено е правното значение на отвода по чл.27 от регламента с това на отвода за всящ процес пред съдилищата на една държава. Важен е изводът, че спирането по чл.28, ал.1 Регл.44/2001 е във вр. с чл.33 от Регл.44/2001 за зачитане на СПН и КД на СР (гл.II, т.XII, б.А). Заслужава да бъде споделено разбирането de lege ferenda, че трябва да спре не второто, както е постановено сега в регламента, а обусловеното дело, тъй като връзката между тези дела е на преюдициалност. Значение за българските съдилища

има сравнението на чл.28,ал.1 Регл.44/2001 като самостоятелно основание за спиране на делото, което се прилага пряко в държавите членки, с чл.229,ал.1,т.4 ГПК. Анализирани са и непознатият за вътрешното ни право институт на чл.28, ал.2 Регл.44/2001, регламентиращ последиците на висящност на две дела пред съдилищата на две различни държави членки по свързани помежду си иски (гл. II, т. XII, б. Б).

Принос е изясняването на понятието за признаване на СР в широк смисъл - на всички негови последици - СПН, КД и ИС и в тесен смисъл - на СПН и КД (гл. II, т. XIII, б. А, Б); допускане на принудителното изпълнение, което по съществото си е признаване на ИС на решението (гл. II, т. XIII, б. А и т. XIV). Във вр. с чл.33,ал.1 от Регламента значим е анализът на много оспорвания текст на чл.621,ал.1. Категорично е изведен изводът, че чл.37,ал.1 Регл.44/2001 не отменя нуждата правните последици на СР, постановено в държава членка, да са настъпили в нея, за да бъдат признати, съотв. зачетени, в друга държава членка (гл. II, т. XIII). Детайлно е сравнението между прякото признаване по чл.621 несъдебен орган и инцидентното пряко съдебно признаване, предвидено в чл.33,ал.3 Регл.44/2001 и чл.622,ал.4 (гл. II, т. XIII, б. Б, В, Г). Принос е и анализът на съкратената процедура по екзекватура по чл.623 и правния интерес от нейното провеждане (гл. II, т. XIII, б. В). Изследвани са: процедурата за допускане на принудителното изпълнение, уредена в чл.623,ал.1; установената компетентност, която е проверена във вр. с чл.39,ал.2; чл.59 и чл.60 Регл.44/2001 и с оглед критерия „местоизпълнение“ във вр. с чл.427 ГПК. Обоснован е изводът, че във вр. с чл.405,ал.4 трябва да се има предвид прякото действие на чл.47,ал.3 Регл.44/2001. Заслужава вниманието на законодателя критичният преглед на препращането в чл.623,ал.6 към режима на обжалване на решенията и разбирането, че обжалването на разпорежданията (чл.279) и определенията (чл.274) отговаря на изискванията на чл.43,ал.3 Регл.44/2001 за състезателност.

б) Редица приноси има в цялостния анализ на **Регл.2201/2003** за компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по **брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност** във вр. и с чл.621 и чл.623 (гл. III). Проследено е развитието на разрешенията, които европейският законодател е дал на материята, предмет на регулиране в този регламент (гл. III, т. I, б. А). Изяснени са автономните за Регламента понятия и използваните в българския текст термини (гл. III, т. I, б. Б) в съпоставка с използваните в текстовете на регламента на други езици и с използваните в новия СК понятия и термини (гл. III, т. I, б. Б, т. 2). С важно практическо значение е очертаването кръга на делата, за които, съгл. чл.1,ал.3 Регл.2201/2003, той не се прилага, макар че имат връзка с отношенията между родители и деца и родителската отговорност (гл. III, т. I, б. Б, т. 4); за издръжката на децата се прилага Регл.4/2009, а предявяване на иски за изпълнение на вземания на детето, за ревандикация, делба, заповед за плащане, и др. са в приложното поле съответно на Регл.44/2001, Регл.805/2004, Регл.1896/2006 и Регл.861/2007. Очертано е съотношението в приложното поле на Регл.2201/2003 и **Хагската конвенция от 1996 г.** относно компетентността, приложимия закон, признаването, изпълнението и сътрудничеството по отношение на родителската отговорност и мерките за закрила на децата (гл. III, т. I, б. А, т. 2). Значимо е детайлното изследване на множеството алтернативни компетентности на съдилищата на държавите членки, които европейският законодател е установил по делата за развод, раздяла на съпрузите и унищожаване на брака (гл. III, т. II, б. А). Отчетена е разликата с чл.59 Регл.44/2001. Поради автономното значение на термина местопребиваване е отчетен обяснителния доклад върху Брюкселската конвенция, взет под внимание от Съвета по време на приемането на Регл.1347/2000, изготвен от проф. Alegria Borrás (публикуван в ОВ С221,16.7.1998г.,с.27). Подробно са анализирани и множеството алтернативно компетентности по делата за родителската отговорност, личните отношения между родител и дете и връщане на дете, изключително актуални и социално значими в съвременната действителност

(гл. III, т. III). Изяснена е и предвидената в чл. 12 Регл. 2201/2003 пролонгация на компетентност, тъй като споровете за родителската отговорност и отношенията между родители и дете най-често възникват при развод, раздяла и унищожаване на брака (гл. III, т. III, б. В).

Детайлно е изследвано съотношението между Регл. 2201/2003 и **Хагската конвенция 1980 г.** (гл. III, т. I, б. Б, т. 3; т. I, б. Г и т. IV) във вр. с неправомерно отвеждане и задържане на деца, автономно регламентирано в чл. 2, ал. 11 Регл. 2201/2003 (гл. III, т. I, б. Б, т. 3). Особено внимание е отделено на чл. 11 от Регламента и връзката му с чл. 13 от Конвенцията (гл. III, т. IV). Акцентира се върху изискването детето и лицето, което е поискало завръщането, да бъдат изслушани по време на процеса (чл. 11, ал. 1, 2, 5 Регл. 2201/2003) (гл. III, т. IV, б. А, Б и Г). Съществено значение за законосъобразното преодоляване на острия конфликт във вр. с неправомерното отвеждане или/и задържане на дете и отказа на сезирания съд да постанови връщане на детето, има анализът на съотношението между чл. 13 от Конвенцията и чл. 11, ал. 6, 7 и 8 Регл. 2201/2003 (гл. III, т. IV, б. Д, Е и Ж). Важно значение има изясняването на автономното понятие „прехвърляне на делото” по чл. 15 Регл. 2201/2003, което не е равнозначно на прехвърлянето на делото между съдилищата вътре в една държава членка. Първоначално сезираният съд не може да изпрати делото на другия съд, нито да го задължи да го разгледа, а е необходимо вторият съд да бъде сезиран от съответната страна по делото.

Особено значим е анализът на разликата между режима на прякото признаване на СР и допускането на принудителното изпълнение чрез съкратена процедура по екзекватура (гл. III, т. VII). Акцентира се, че признаването на СР е съобразно съдържанието и обективните и субективни предели, които съответната последица (СПН, КД) има в държавата по произход, в т.ч. и когато такова КД няма в държавата по признаване на решението (напр. признаването в България на СР за обявяване на раздялата между съпрузите, постановени в Германия, Полша, където този институт съществува). Значим е изводът, че отпадането на екзекватурата при приложението на Регл. 2201/2003 не отменя възможността на заинтересованото лице (страната по делото или лицето, по отношение на което решението има СПН и/или КД), в съответствие с процедурата, предвидена в гл. III, р. 2, да подаде искане решението да бъде или да не бъде признато (чл. 22, ал. 2 Регл. 2201/2003). Направен е анализ на двата различни режима за допускане на принудителното изпълнение на СР, отнасящи се за родителската отговорност, предвидени в Регл. 2201/2003 (гл. III, т. IX): общ - задължително се провежда съкратена процедура за екзекватура, подобна на тази по Регл. 44/2001 (гл. III, т. IX, б. А); специален - за СР по чл. 40, ал. 1, б. „а” и б” Регл. 2201/2003, който е факултативен и при него не се провежда екзекватура (гл. III, т. IX, б. В). Важно е изследването на чл. 41, ал. 1, изр. II Регл. 2201/2003, според който, ако националното право не предвижда принудително изпълнение на СР за лични отношения с детето независимо от възможността за обжалването му, съдът по произход може да го обяви за подлежащо на изпълнение (чл. 41, ал. 1, изр. II Регл. 2201/2003).

в) В цялостното изследване на **Регл. 805/2004** за въвеждане на европейско ИО (гл. IV). Принос има изводът, че се касае за ИО, издадени по вътрешното право на съответната държава членка, за които е необходимо да имат ИС, без да е нужно да са станали необжалваеми. Детайлно са изследвани актовете, които могат да бъдат удостоверени като ЕИО във вр. с автономното понятие за безспорни вземания, съобразно критериите по чл. 3 Регл. 805/2004 (гл. IV, т. II).

Особено важно е изясняването на: понятието „публични документи” по см. на чл. 4, ал. 1 (гл. IV, т. III, 3), представляващи несъдебни актове, които имат качеството на ИО в държавата по произход; характера на установените в чл. 13, 14 и 15 Регл. 805/2004 минимални стандарти, на които трябва да отговарят връчването и призоваването (гл. IV, т. V) и подробното изследване на съответствието на нормите

на ГПК, отнасящи се до връчването на съобщенията и призоваванията, с посочените стандарти; предвидените в чл.19 Регл.805/2004 минимални стандарти за преразглеждане на СР в изключителни случаи, като условие за удостоверяването на едно СР като ЕИО (гл.IV,т.V,б.Д); факултативния характер на възможността за използването на механизма на Регл.805/2004 и съотношението ѝ с възможностите, които кредиторът има по Регл.44/2001, Регл.1896/2006, Регл.№4/2009 (гл.IV,т.I, III).

Научно-практически принос има анализът на чл.619 във вр. с чл.6 и чл.24 от Регламента относно компетентния да издаде у нас ЕИО съд. Обоснован е изводът, че освен първоинстанционният съд, ЕИО може да издадат въззивният съд и ВКС в различните хипотези на постановяване на СР, съответно на постигане на съдебна спогодба (гл.IV,т.III). Убедителна е критиката, че в чл.619,ал.1 законодателят механично се е съобразил с чл.4,ал.3 Регл.805/2004, предвиждащ публичните актове като извънсъдебни ИО и не е отчел, че такива ИО вече няма в българското право. Важен е изводът, че фактът, че длъжникът не се конституира като страна в процеса за издаване на УЕИО и в тази фаза той е едностранен, не го превръща в охранително производство по смисъла на българското право (гл.IV,т.IV,б.В).

Изключително значими са: а) изследването на установеното в чл.20,ал.2 Регл.805/2004, че СР, което е удостоверено като ЕИО в държавата по произход, подлежи на принудително изпълнение в държавата по принудителното изпълнение при същите условия като СР, постановено в тази държава; б) изводът, че поради това ЕИО не е пряко ИО по чл.426,ал.1 ГПК, а въз основа на него трябва да се извади ИЛ (гл.IV,т.III,т.VI.б.Б,4), както е постановено в чл.424; в) тезата за правния интерес на длъжника да подаде жалба срещу разпореждането за издаване на ИЛ въз основа на ЕИО, в случай, че вече има издаден такъв в предходно производство (гл.IV,т.VI,б.А); г) изводът, че под местоизпълнение по смисъла на чл.624,ал.1 във вр. с определянето на местно компетентния за издаването на ИЛ окръжен съд, следва да се има предвид освен мястото на доброволното изпълнение и мястото на принудителното изпълнение по см. на чл.427(гл.IV,т.VI,б.В); д) изводът, че специалното третиране на обжалването на разпореждането за издаване на ИЛ в ГПК, противоречи на чл.20,ал.2 Регл.805/2004 (гл.IV,т.VI,б.Е).

г) Приноси в изследването на **Регл.1896/2006 за създаване на процедура за ЕЗП** във връзка с чл.625, 626 и 627 ГПК (гл.V) са изводите, че: а) се касае за специална, автономна процедура за създаване на съдебно ИО по дела с трансграничен елемент по безспорни парични вземания, произтичащи от договорно основание, чиято цел е да се създаде съдебно ИО, без да се води исков процес, когато вземането не се оспорва от длъжника (гл.V,т.II); б) издадената в резултат на тази процедура ЕЗП е ИО на територията на всички държави членки, без да е необходимо да се провежда производство по екзекватура за допускане на принудителното ѝ изпълнение. Изключително ценен, поради острото оспорване на самото съществуване на част VII на ГПК в литературата, е акцентът, че в чл. 26 Регл.1896/2006 е постановено, че всички процесуални въпроси, които не са изрично уредени в този регламент, се регулират от националното законодателство (гл.V,т.II,б.Б). Заслуга на авторката е изясняването на понятийния апарат в този регламент(гл.V,т.II): понятията и термините с автономно значение за него; тези с неточно или погрешно използваните в българския текст термини, несъответстващи на установените в регламента понятия. Принос е изследването на връзката между производството за издаване на ЕЗП като съдебно ИО за вземане, което не е оспорено от длъжника, с исковия процес, който се провежда, ако вземането се оспори. От съществено значение е анализът на съотношението на критериите по чл.3,ал.1 Регл.1896/2006 за определяне на международния (трансграничния елемент) с изискването за компетентност на сезирания съд (чл.6,ал.1 Регл.1896/2006) (гл.V,т.IV,б.Б). Заслужават вниманието на нашия законодател: а)

критиката на чл.625,ал. 1 ГПК, в който е изразена изричната му воля общата компетентност на българския съд за процедурата по издаване на ЕЗП да бъде по постоянния адрес на длъжника - ФЛ (гл.V,т.IV,б.Б); б) предложението de lege ferenda чл.625 да бъде съобразен с препращащата норма на чл.6,ал.1 Регл.1896/2006; чл.6,ал.2 Регл.1896/2006, която установява изключителна компетентност за процеса за ЕЗП срещу потребителя. Анализирани са процесът за разглеждане на молбата за издаване на ЕЗП (гл.V,т.V). Важен е акцентът, че той се развива в закрито СЗ без призоваване на длъжника и без да му се изпраща препис от нея (гл.V,т.V,б.А). Очертан е прецизно обхватът на проверката, която съдът извършва (гл.V,т.V,б.Б,т.1), в т.ч. за компетентността (гл.V,т.V,б.Б,т.2) и вземането (гл.V,т.V,б.Б,т.2,б.,б"). Принос е изясняването на автономното понятие очевидна неоснователност на молбата или вземането (чл.8 Регл.1896/2006), а не както е посочено в българския текст - дали то е основателно, защото процедурата за издаване на ЕЗП не е исков процес и в нея съдът не проверява съществуването на вземането. Важно значение за практиката имат: а) тезата, че използването на формуляр Е, е възможност за длъжника да предяви възражението по чл.16,ал.1 Регл.1896/2006, но не е условие за неговата валидност (гл.V,т.VIII,б.А); б) подаването на възражението в предвидения в чл.16,ал.2 преклузивен срок води съобр. чл.17,ал.1 до продължаване на процеса като исков пред компетентния съд на държавата по произход и ЕЗП не може да породи ИС. Във вр. с този исков процес детайлно са изследвани и чл.625, 626 ГПК.

С изключителна значимост е тезата, че чл.627, регламентиращ издаването на ИЛ въз основа на ЕЗП, издадена от съда на друга държава членка, е в съответствие с чл.12,ал.1,б.,б"; чл.16,ал.2; чл.19; чл.21,ал.1; чл.22,ал.2 и т.27 от мотивите на Регламента, защото така нашият законодател третира ЕЗП като издадената от българския съд по реда гл.37 ГПК заповед за изпълнение(гл.V,т.XIII,б.А). Принос са изводите, че: а) под „местоизпълнение“ по см. на чл.627,ал.1 във вр. компетентността на съда трябва да се разбира и мястото на принудителното изпълнение, определено съобразно чл.427 (гл.V,XIII,б. А); б) в процеса за издаване на ИЛ въз основа на ЕЗП (гл.V,XIII,б.А) съдът няма право да проверява дали е изтекъл срокът по чл.16 и дали са спазени предвидените в чл.13,14,15 Регл.1896/2006 минимални изисквания за връчване на заповедта на длъжника. Заслужава внимание изследването на: а) процедурата за обжалване на разпореждането за издаване на ИЛ въз основа на ЕЗП в сравнение с обжалването на разпореждането за издаване на ИО въз основа на българско ИО (гл.V,т.XIII,б.Б); б) проблемите, произтичащи от препращането на чл.627,ал.2 към чл.623,ал.6; в) въпроса, дали в жалбата длъжникът може да се позове на чл.22,ал.2 Регл.896/2006; г) приложимостта на чл.280,ал.1 и чл.281 при касационното обжалване на СР на САС по жалбата срещу разпореждането (гл.V,т.XIII,б. В). Следва да бъдат споделени изводите, че: а) установеният в чл.627,ал.2, във вр. с чл. 623, ал. 6, ред за обжалване на разпореждането за издаване на ИЛ, както и на СР на САС пред ВКС, е значително отклонение от чл.21,ал.1,изр.II Регл.1896/2006; б) чрез чл.627,ал.1,изр.II косвено е установено задължение на СИ да изпраща ПДИ при изпълнение въз основа ЕЗП. Така режимът е различен от този по чл.428,ал.1,изр.II за принудително изпълнение по българска заповед за изпълнение.

д) Направено е цялостно изследване на Регл.861/2007 за създаване на **европейска процедура за искове с малък материален интерес (гл.VI)**. Новост е анализът на приложимостта на процедурата за въззивно обжалване по ГПК на първоинстанционно СР, постановено от български съд по Регл.861/2007 (гл.VI,т.V,б.А); необходимостта то да съответства на писмения характер на процедурата по регламента; приложимостта на чл.260,266,269 и 270. Важен е изводът (гл.VI,т.V,б.А), че на осн. чл.280,ал.2 е недопустимо касационното обжалване на въззивните СР по жалби срещу СР на българските районни съдилища, постановени по Регл.861/2007. Новост е анализът на приложимостта на

отмяната по чл. 303 ГПК пред ВКС по отношение на СР, постановени по Регл.861/2007 (гл.VI,т.V,б.Б), във вр. с установените в чл.18 основания за преразглеждане и във вр. с препращащата норма на чл.19 от Регламента.

Важен принос имат изводите, че: а) при липсата на изричен текст в Регламента и в чл.624, компетентен да разгледа основанията за отказ за принудително изпълнение по чл. 22 Регл.861/2007 и да постанови този отказ е въззивният съд (гл.VI,т.X); б) незабавната изпълняемост на първоинстанционното СР, предвидена в чл.15 Регл.861/2007 важи и за първоинстанционни СР, постановени по този Регламент от българските съдилища (гл.VI,т.VI); в) чл.624 относно необходимостта за издаване на ИЛ въз основа на СР, постановено по реда на Регл.861/2007 съответства на чл.20,ал.1 Регл.861/2007, според който постановените по предвидения в него ред СР, подлежат на принудително изпълнение по същия начин, както и СР на националните съдилища (гл.VI,т. VIII). Обоснована е критиката на чл.624,ал.2, в която е предвидено, че разпореждането за издаване на ИЛ се обжалва по реда на чл.623,ал.6(гл.VI,т.VIII).

е) Принос е цялостното изследване на Регл.4/2009 относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка(гл.VII). Очертано е приложното му поле - задълженията за издръжка, произтичащи от семейни, родствени, брачни отношения или отношения по сватовство (чл.1,ал.1) и съотношението му с Регл.44/2001 и Регл.805/2004, приложими за останалите издръжки(гл.VII,т.I,б.Д). Изследвана е връзката на този регламент с Хагската Конвенцията за международно събиране на издръжка за деца и за други членове на семейството и Хагския протокол от 2007г.(гл.VII,т.I,б.В). Акцентира се (гл.VII,т.I,б.Г), че признаването и изпълнението на СР за издръжка не означава признаване на семейна, родствена, брачна връзка или по сватовство, породила задължението за издръжка(чл.22 Регл.4/2009). Важно във вр. с некоректното използване на термините в българския текст на регламента има изясняването на автономните за него легални определения на страните в процеса(гл.VII,т.I,б.Ж) - кредитор и длъжник(чл.2,ал.1,т.10,11 Регл.4/2009). Детайлно са анализирани специалните правила за компетентност по делата за издръжка по чл.1,ал.1 Регл.4/2009 (гл.VII,т.II). Принос е анализът на третирането на едновременната висящност на: а) дела за издръжка (чл.12 Регл.4/2009) и сравнението с чл.27 Регл.44/2001 (гл.II,т.III,б.А); б) дела по свързани искове (чл.13 Регл.4/2009) в сравнение с чл.28 Регл.44/2001 (гл.VII,т.III,б. Б).

Изследвани са общите правила за допускане на принудителното изпълнение на предвидените в Регл.4/2009 ИО, независимо дали ИО е постановено в държава членка, обвързана от Хагския протокол или в необвързана от него (гл.VII,т.IV): а) необходимостта ИО да е породило своята ИС в държавата по произход; от особена важност е изясняването на чл.39 Регл.4/2009 (гл.VII,т.IV,б.А,т.1), според който съдът по произход може да постанови предварително принудително изпълнение на СР и когато то не подлежи на такова в тази държава; б) за целите на този Регламент се разбира и СР за издръжка, издадено в държава нечленка (чл.1,ал.1 изр.II), чието принудително изпълнение е допуснато в една държава членка; в) съдебните спогодби се третират по същия начин като публичните (автентичните) документи (гл.VII,т.IV,б.А,т.2); г) установената в чл.43 Регл.4/2009 специална привилегия на вземането за издръжка (гл.VII,т.IV,б.Д) преди разносните по делото. Анализирани са различният ред за допускане на принудителното изпълнение в зависимост от това дали СР е постановено в държава, обвързана по Хагския протокол от 2007 г. или в държава, която не е обвързана от него (гл.VII,т.V). Премахването на екзекватурата за ИО, постановено в държава, обвързана от Хагския протокол, не означава, че това ИО е пряко ИО за българския изпълнителен процес (гл.VII,т.V,б.Б), а трябва да се извади ИЛ, както се изважда

ИЛ въз основа на българско СР за издръжка. Изследвана е спецификата в производството за издаване на ИЛ въз основа на СР за издръжка, постановени в държава членка, обвързана от Хагския протокол, уредено в чл. 627б (гл.VII,т.V,б.Б). Изяснено е автономното за Регл.4/2009 правило на чл.18, според което изпълняемото СР включва в себе си автоматично оправомощаване да се предприемат обезпечителни мерки, предвидени в правото на държавата членка по изпълнение (гл.VII,т.V,б.В). Принос е изводът, че на осн. чл. 18 Регл.4/2009 СР, чието признаване не се нуждае от специална процедура, би могло да се третира от СИ по същия начин като българската обезпечителна заповед и СИ би трябвало да може да наложи обезпечителните мерки заповед и възбрана, още преди кредиторът да се е снабдил с ИЛ, но в този случай не може да извършва действия на същинско принудително изпълнение, както е това при всяка обезпечителна заповед.

Заслужава да бъдат споделени: а) критиката на установеното от нашия законодател правило, че не се допуска предварително изпълнение на разпореждането, с което се уважава молбата (чл.627в,ал.3 ГПК, чл. 405,ал 4 ГПК) и несъответствието му с нормите на Регламента (гл.VII,т.VI,б. Е); б) изводът, че по арг. на чл.36,ал.3 Регл.4/2009 във вр. с чл.32,ал.5 следва да се приема, че в срока по чл.33 от Регламента за касационното обжалване, може да се извади ИЛ.

ж) **Принос в изследването на производството по преюдициалните запитвания до СЕС във вр. с част VII на ГПК (гл.VIII)** е извършеният позитивен анализ на глава 59 в част VII на ГПК във вр. с нормите на ДФЕС (ДЕО); Статута на СЕС; Процедурния Правилник на СЕС; Информационна записка относно исканията на националните съдилища за преюдициални заключения (ОВ на ЕС 2009/С 297/1) (гл.VIII,т.I), като са отчетени достиженията на процесуалната литература в тази материя, в т.ч. и от българските автори, посочени в библиографията, практиката на СЕС и българските съдилища. Подчертана е утвърдената в процесуалната наука в материята на преюдициалните запитвания и в практиката на СЕС теза, че по реда на това производство СЕС не разрешава правния спор. Неговата дейност е тълкувателна, а не правораздавателна (гл.VIII,т.II и V). Новост е идеята, че поради задължителността за националната юрисдикция на тълкуването, което СЕС дава на съответните норми на правото на ЕС, решението на СЕС, макар и косвено, оказва влияние върху правораздавателната дейност на тази национална юрисдикция, но само относно тълкуването на съответната норма на правото на ЕС(гл.VIII,т.II).

Препоръки: Бих направил някои препоръки, които не омаловажават приносния характер на монографията. Според мен би било добре да се разшири изследването като се анализират и други регламенти, напр. Регл.1206/2001 относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански и търговски дела; Регл.1393/2007 относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела (връчване на документи). Бих препоръчал на авторката също да изследва и Регл.1346/2000 относно производството по несъстоятелност във връзка с част IV на ТЗ "Несъстоятелност", тъй като той урежда материя, в която тя има много сериозни не само научни приноси, но взе и активно участие като експерт в създаването на част IV на ТЗ и в някои от последващите ѝ изменения. Това може да бъде предмет на нова монография.

2. Българско гражданско процесуално право, С.,2011,IX изд., първо по новия ГПК (авторски колектив Сталев, Ж., Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р.) (частите, посочени в №2 от списъка на представените публикации)

Доц. В. Попова е направила задълбочено научно изследване на материята в своите части от това първо издание на труда по новия ГПК Отразила е точно и с уважение становищата на проф. Ж. Сталев и в същото време много задълбочено е обосновала своите тези. **Основните приноси на авторката са следните:**

а) В гл.XIV „Последици на решението“ научна новост са: а) правопроменящото действие на неправилното влязло в сила СР (§70,т.I), резултат на неговата неправилност, и анализа на нормите в новия ГПК, които допускат постановяването и влизане в сила на неправилно СР; б) **мотивите нямат доказателствена сила (§70,т.V)**; в) **момента на установяване на спорното право със СПН и преклузивите** по чл.133, чл.146,ал.3,изр.II, чл. 147, чл.260,т.5 и 6 и по чл. 266 ГПК и СПН на въззивното СР; **преклудиращото действие на СПН и касационното производство (§71,т.V)**. Теоретическо и практическо значение има изследването на спецификата на преклудиращо действие на СПН на СР при признание на иска (§71, т.III), както и на неприсъственото СР (§71,т.V). Приносни моменти има в съпоставката на чл.298,ал.4 и чл.221,ал. 2 от стария ГПК, както и в обосноваването на липсата на ИС по насрещните вземания на ответника, предявени с възражението за право на задържане и възражението за неизпълнен договор (§74).

б) Във вр. с отклонения при страните (гл. XV) принос има анализът на чл. 217 във вр. с липсата на възможност по новия ГПК въззивният съд да отмени СР и по отношение на необжалвалите обикновени другари на жалбоподателя, когато причината за отмяната засяга общите елементи на правоотношенията им с насрещната страна (§77,т.II,2), както и предложението de lege ferenda за създаване на норма, в която да се предвиди тази възможност. За първи път се обоснова приложението на чл.26,ал. 4 относно задължителното конституиране на държавата като страна-носител на материалното право в случаите на процесуална субституция при исковете за собственост, предявявани от и срещу държавните учреждения, на които тя е отстъпила правото на управление (§78). Значимо е очертаването на спецификата на процесуалната субституция по делата по чл. 645, 646, 647 ТЗ (§78,т.I). За първи път в литературата се обосновава приложимостта на ограничението по чл.219,ал.2 ГПК за привличане на ТЛП, чийто адрес или местопребиваване е в държава нечленка (§ 80,т.I,1), и неговата неприложимост за ТЛП, което има местоживееене по см. на чл.59 и чл.60 Регл.44/2001 в държава членка във вр. с прякото приложение на чл.3,т.1 и чл.6,ал.1 Регл.44/2001.

в) Принос в изследването на **брачния процес** (§122) са становищата: а) за приложимостта на чл.53 СК като по-нов от чл.326 ГПК, съдържащ и процесуално правило за упражняване по съдебен ред на правото за възстановяване на предбрачното име; б) участието на родителя, съотв. попечителя на непълнолетния и ограничено запрещения съпруг опорочава брачния процес, тъй като чл.319 разширява процесуалната им дееспособност, като допуска тези лица лично да предявяват и да отговарят по брачните искове, (т.II,2); в) изместването на осн. чл.322 на преклузивния срок към приключването на съдебното дирене във въззивната инстанция и въпросите, за които важат правилата на общия исков процес, в т.ч. преклузивите по чл.147, чл.260, 266 ГПК, а не чл. 322 (т.VII,3); г) критиката на дадената от законодателя широка възможност за предявяване на нови брачни искове във въззивната инстанция, която довежда до манипулиране на процеса и насрещната страна(т.VII,3) и конкретното предложение de lege ferenda за кръга от факти, които да могат да се твърдят във въззивното производство.

г) При анализа на **съдебна делба** (§125) заслужава да бъде споделено разбирането, че чл.342 е специален за делбеното производство, който измества преклузивния срок за предявяване на възраженията на ответника към първото по делото СЗ, за разлика от общия исков процес, но не води до промяна на останалите процесуални правила. След първото СЗ до приключване на съдебното дирене в първата фаза на делбеното дело, възраженията по чл.342 могат да се направят само при условията на чл.147. Нови за съвременната процесуална теория са категорично обоснованите тези: а) специфично за СПН на влязлото в сила СР (на диспозитива, а не на мотивите) по допускането на делбата е, че с нея се установява не само правото на делба, но и самата съсобственост с всички индивидуализиращи я

елементи (т. VI.); б) производството за възлагане на неподеляемо жилище е част от особения исков делбен процес, а не самостоятелен процес за изкупуване на неподеляемия жилищен имот (т. XI.1); правото на възлагане не е отделен КИ, а е елемент от ПИ за делба (т. XI.2) и е коренно различно от правото за изкупуване по чл.33 ЗС, което се реализира чрез самостоятелен КИ, несвързан с делбеното дело.

д) Изключителен е приносът на авторката за цялостното задълбочено научно изследване на изпълнителния процес и практиката на принудителното изпълнение по новия ГПК (**часть IV**). Редом с критиката на неприемливите законодателни решения, прецизно е изследвала законодателната воля и възможността за нормалното приложение на действащите норми в практиката и е дала разумни предложения *de lege ferenda*. С голямо научно и практическо значение е изследването на обсега на гражданския изпълнителен процес във връзка с редакцията на чл.458 (§ 146.т. III.). Анализирани са законодателното развитие на проблема за събирането на публичните вземания по реда на изпълнителния процес. Отчетено е РКС № 2 от 2000 г. (ДВ, бр.29/ 2000г.), с което беше обявена за противоконституционна ал. 1 на чл.157 ДПК (отм.) относно израза "и приравнените към публичните" вземания и се подчертава, че чл.191, ал.2 ДОПК е съобразен с РКС № 2/ 2000 г. (ДВ, бр.29 от 2000г.). В чл.458 ГПК обаче, в противоречие с посоченото РКС, е повторен текстът на чл.353 от стария ГПК, като думата "данъчни" е заменена с "публични" и е добавено "и други вземания". Подробното изследване на конкуренцията между принудителното изпълнение по ГПК и ДОПК (§146, т. III) има важно значение и за подобряване на законодателството. Съществен за правната теория и за законодателната дейност, е изводът (подкрепен и с практиката на самия КС - РКС № 10 от 6.X.1994 г. по к. д. № 4/94 г. (ДВ, бр.87/94 г.), че на осн. чл.14, ал.6 ЗКС РКС е задължително и за НС и е недопустимо след като с РКС един текст е обявен за противоконституционен, НС да го възпроизведе в друг закон (§146, т. III).

е) Анализът на **заповедното производство (гл. XXXIII)** е най-задълбоченото цялостно научно изследване на материята с обстоен преглед на съдебната практика. Изяснена е спецификата на българската законодателна концепция – нуждата от предявяване на положителен УИ в срока по чл.415, когато длъжникът оспори вземането (§148, т. I), като в хипотезата на чл.416 носител на ИС е заповедта за изпълнение, а носител на СПН е влязлото в сила СР по положителния УИ по чл.422 във вр. с чл.415 (§148, т. VIII). (§ 148 т. II). Аргументирано е становището за приложимостта на правилото на чл.101 и в заповедното производство, когато в заявлението за издаване на заповед за изпълнение вземането не е точно индивидуализирано по основание и размер (§148, т. III), обоснована е критиката на утвърденото в практиката обратно разбиране. За първи път в литературата се прави подробно и задълбочено изследване на приложното поле на чл.417, т. 1 ГПК (§148, т. X.1). Практическа значимост имат изводите за: необходимото съдържание на документите по чл.417, т.2 (§148, т. X.2), удостоверяващо вземането с точните му индивидуализиращи белези по основание и размер и неговата изискуемост; обхвата на съдебната проверка в случаите на чл.417, т.3 (§ 148 т. X.3). Заслуга на авторката е установеното от нея противоречие (§148, т. X.4) между чл.417, т.4 ГПК и чл.35, ал.1 ЗОЗ след последното му изменение (ДВ, бр.101/2010г.); изводът ѝ, че в чл.35 ЗОЗ в последната му редакция е установено пряко ИО за използването на изпълнителния способ по чл.521, при което чл.417, т.4 в тази му част следва да се счита отменен. Много ценна за теорията и практиката е тезата за приложимостта на заповедното производство на осн. чл.417, т.6 пряко и по отношение на ТЛ, учредило залог или ипотека за обезпечаване на чужд дълг, както и необходимото

съдържание на заповедта за изпълнение в този случай (§148,т.Х.6). Принос е анализът на приложното поле на чл.417,т.7 (§148, т. X,7). Важен за гражданския процес е изводът, че при създадената от законодателя възможност за длъжника чрез възражението по чл.414 да оспори вземането, установената в чл.22,ал 2 ЗДФИ обвързваща доказателствена сила на АН, трябва да бъде отчетена в исковия процес по чл.422, както и при преценката за спиране на изпълнението въз основа на убедителни писмени доказателства (чл.420,ал.2). Принос е изводът, че незабавната изпълняемост на заповедта за незабавно изпълнение е аналогична на незабавната изпълняемост на невлязлото в сила СР на въззивните съдилища (чл.404,т.1 ГПК)(§148,т.XV). Научна новост е изводът, че в чл.420,ал.1 ГПК във вр. с чл.180 и чл.181 ЗЗД, както и в чл.417,т.9 във вр. с чл.414 законодателят е създал императивно определени основания за спиране на изпълнителното дело, при наличието на които заповедният съд е длъжен да постанови определение, с което да спре делото, а не само да констатира настъпило по силата на закона спиране (§148,т.XVI.3). Заслужава внимание тезата, че определението на въззивния съд по жалбата срещу определението на РС по чл.420 подлежи на касационно обжалване (§148,т.XVII) при наличие на предпоставките по чл.280,ал.1. Принос е детайлното изясняване на характера на защитата по чл.423 (§148,т.XVIII.4) в съпоставка с отмяната по чл.303; изяснено е спорното в литературата понятие „приемане на възражението” по см. на чл.423 (§ 148,т.XIX) и неговите правни последици и при двете заповеди за изпълнение – по чл.410 и чл.418. Заслужава да бъде споделено становището за обжалваемостта на акта на въззивния съд по чл.423. Детайлно е изследвана защитата на длъжника чрез отрицателния УИ по чл.424,ал.1 (§ 148,т.XXI). Принос е изводът, че след изменението на чл.424 (ДВ,бр.50/2008г.) при новонастъпили факти е необходимо и допустимо да се ползва УИ по чл.124, ал.1.

ж) Редица приноси съдържа изследването на условията за допустимост на изпълнителния процес (гл.XXXIV). Анализирани са случаите на процесуалната субституция и характерът на ППИ на процесуалния субституент като процесуално право, признато в изрична норма, за принудително изпълнение на чуждо материално право (§149,т.1,2). Нова в теорията е тезата на авторката, че ИЛ е абсолютна ПП както за съществуването, така и за надлежното упражняване на ППИ (§149,II,3). Черпейки идея от образната характеристика на ИЛ като процесуална ценна книга, която проф. Сталев му даваше, тя е изследвала ИЛ от този аспект и убедително е обосновала гледището, че ИЛ като процесуална ценна книга, подобно на наличните ценни книги в материалното право (чл.2,ал.1 ЗППЦК), е документ с установена от закона форма и съдържание, който обаче материализира процесуалното ППИ, така, че не само надлежното упражняване на това право, но и неговото съществуване става неотделимо от ИЛ. Принос са обоснованата теза за свързването на ИС на СР по чл.59 и чл.56 СК с техния конститутивен ефект, изразяващ промяната в начина на упражняване на общи права (§151,т.II.1.в), и предложението de lege ferenda да се предвиди незабавна изпълняемост на въззивните, а също и на първоинстанционните решения по чл.59 и чл. 56 СК във вр. с родените от брака малолетни и непълнолетни деца, както това е сторено в чл.404,т.1 за невлезлите в сила осъдителни СР на въззивните съдилища. Значителен е приносът в детайлното изясняване на приложното поле на: а) чл.404,ал.1,т.2 (§151,т.II.5.Б) във вр. с регламентите, предвиждащи ИО, подлежащи на изпълнение в държава членка без екзекватура, като точно и аргументирано са очертани общите белези на тези ИО (§151,т.II.5.Б,6); б) чл.404,ал.1,т.3 (§ 151,т.II.5.В), като са очертани общите белези на тези ИО (необходимост от екзекватура и специфичният им характер на съставни ИО; приликата и разликата между съкратената екзекватура по съответните регламенти и екзекватурата по

КМЧП за ИО, издадени в държава нечленка. Заслужава да бъде споделена критиката на липсващата в новия ГПК правна възможност за защита на длъжника чрез жалба срещу принудително изпълнение, предприето от СИ при липса на ИЛ или при отклоняване от обективните и субективните предели на ИЛ (§152,т.І).

з) Убедителна е тезата за приложимостта на чл.418,ал.3 в **производството за издаване на ИЛ (§ 152,т.ІІІ, 2, а)**. СР също може да бъде условно ИО (напр. когато с него е уважен както ревандикационният иск на ищеца, така и възражението на ответника за право на задържане и вземането за подобренията). Научен принос с изключително практическо значение има убедително изведения извод, че ППИ на вискателя по отношение на ТЛ, учредило залог или ипотека за обезпечаване на чужд дълг, може да бъде удостоверено самостоятелно и отделно в самостоятелен ИЛ, издаден пряко срещу това ТЛ (§152,т.ІІ,3) с точно посочване, както на чуждия дълг, така и на обекта на обезпечението, дадено от ТЛ, по отношение на който важи това ППИ. Важно практическо значение има тезата, че въпреки, че в новия ГПК не е възпроизведена разпоредбата на чл.244,ал.2 от стария ГПК, жалбата срещу разпореждането за издаване на ИЛ, може да се основе само на съображения, извлечени от ИО (§152,т.V). Заслужава да бъде споделено разбирането, че на осн. чл.274,ал.3,т.2 определението на въззивния съд по жалбата срещу разпореждането за издаване на ИЛ подлежи на касационно обжалване при наличие на предпоставките по чл.280,ал.1 ГПК, както когато с него се отхвърля молбата за издаване на ИЛ, така и когато тя се уважава. Научна новост със значение за развитието на законодателството е становището за необходимостта от изрично обезсилване на ИЛ, когато с влязло в сила СР е установено, че вземането, което е негов предмет, не съществува (§152,т.VІІ). Изследването на производството за издаване на ИЛ е обогатено с детайлен анализ на особеностите, свързани със спецификата на всеки вид ИО, като специално внимание е отделено на новите за българското право ИО, предвидени в съответните регламенти на ЕС (§152,т. ІХ).

Научни приноси с практическо значение има анализът на **субектите на изпълнителния процес (гл.ХХХV)**. Задълбочено е анализиран статутът на правомощията на ЧСИ, като частно лице, на което държавата е възложила публичната правозащитна функция по принудителното изпълнение на граждански права в широкия смисъл на тази дума (§153,т.І.2), който трябва да спазва същите процесуални правила като ДСИ. Изследвано е новото правомощие на СИ, предвиденото в чл.426,ал.4 да проучва имуществото на длъжника (§153,т.І.2). Ценно е изследването на проблемите и предложените решения във връзка с назначаването на особен представител на длъжника в изпълнителното производство (чл.29,ал.4; чл.47,ал.6 и чл.430 ГПК)(§154,т.І). За първи път се отхвърля досегашната критика на чл.429,ал.1 (еднакъв с чл. 326,ал.1 от стария ГПК) за суброгацията на поръчителя и солидарния длъжник, платили дълга, в правата на удовлетворения от тях вискател по ИЛ (§154,т.ІІ.1.б). Подчертава се, че нормата е в синхрон с материалноправната суброгация. Принос са анализът на практическите проблемите по приложението на чл.429,ал.3 относно важимостта на ИЛ и срещу ТЛ, дало своя вещ в залог или ипотека за обезпечение на чужд дълг (§154,т.ІІ.2.б), и аргументираните идеи за преодоляването им. Ново в процесуалната теория е гледището за разпространето на субективните предели на ИЛ и спрямо заместващия и встъпващия в удостовереното в него задължение нов длъжник (§154,т.ІІІ.2) и предложението de lege ferenda в тази връзка.

Принос в анализа на започване, спиране и прекратяване на изпълнителния процес (гл.ХХХVІ) е предложението de lege ferenda да се предвиди, че ПДИ не се връчва на длъжника, когато ИЛ е издаден въз основа на влязло в сила СР, постановено срещу него, както е предвидено в чл. 428,ал.1,изр.ІІ за влязлата в сила заповед за изпълнение. Убедително е аргументирана новата в теорията ни теза, че спирането и прекратяването на изпълнителния процес не

могат да настъпят по силата на закона, а за това е необходим изричен акт на съда или на СИ (§156.т.ІІІ;§156.т.ІІж), в т.ч. и когато в закона са установени императивно определени основания за спиране, съотв. прекратяване. Заслуга на авторката във вр. с чл.433, ал.1,т.7 (§157.т.ІІ) са констатирането на пропуски на законодателя и детайлно посочване в изследването влезли в сила СР, влизащи в приложното поле на нормата. Значими са идеите за изменение на: а) чл.433,ал.1,т.1, която в сегашната ѝ редакция обезсмисля срока за доброволно изпълнение (§157.т.ІІ,а); б) чл.433,ал.1,т.5 (§157.т.ІІг), която води до отпадане на последиците на възбраната и запора и създава проблеми с погасителната давност.

Приноси има и в изследването относно **имушеството на длъжника като обект на изпълнение (гл.ХХХVІІ)**. По повод **несеквестрируемостта** по чл. 446 при плащането по банков път на посочените в чл.446 вземания за труд, пенсия, стипендии и издръжка (§159.т.ІІ.б) заслужава да бъде споделено разбирането, че трябва да се отчита естеството на трансформиранията вземания и тяхната несеквестрируемост, макар че формално погледнато те вече за вземания на длъжника към банката по договор за влог. Новост в процесуална литература е убедително аргументираното във вр. и с чл.393,ал.2 становище за допустимостта на възбраната върху несеквестрируем недвижим имот и на запора върху непотребима движима вещ (§158.т. VI.1), но СИ няма право да продава възбранения имот, съответно запорираната вещ, ако длъжникът не се е разпоредил с тях.

Относно **обезпечаване на изпълнението на парични притезания (гл.ХХХVІІІ)** много значимо е изследването на правното значение на вписването на запора в ЦРОЗ (чл.12 ЗОЗ). Убедително е предложението да се предвиди запорът върху движими вещи, за които се водят публични регистри, да се налага чрез вписване в съответния регистър (§ 161.т.ІV.2).

Принос в материята на **изпълнението върху движими вещи (гл. ХХХLX)** е детайлният анализ на новите разпоредби в ГПК относно търга с явно наддаване (§165.т.ІІІ). Убедително обосновано е приложението на чл.477,ал.3; 490, 482 по аналогия. С важно значение е изясняването на понятието „магазин“ като място на принудителното изпълнение във връзка с правомощието на ЧСИ в качеството му на орган на принудителното изпълнение, да извършва продажбата на движимата вещ чрез свой магазин, вместо чрез магазин на търговец (§165, т.ІІт.1).

В изследването на **изпълнението върху недвижими вещи (гл.ХL)** важен научен принос са предложенията de lege ferenda за: а) забрана на свързаните с длъжника лица по см. на §1,ал.1,т.3-8 и ал.2 от ДР на ТЗ да участват като наддавачи в публичната продажба (§168.т.ІІ.1); б) да се предвиди, че купувачът от публичната продажба носи риска от момента на въведа му във владение (§168.т. ІV.1). Нова в теорията е тезата, че когато принудителното изпълнение е насочено върху вещи СИО, съпругът недлъжник има качеството на специфична страна със самостоятелни права в процеса на съдебното изпълнение върху имущественото право, представляващ СИО, а не е ТЛ по чл. 435,ал.4 ГПК (§170.т.ІІІ.1 и т.ІІІ.2а).

Принос в изследването на **изпълнението върху ценни книжа и дял на длъжника от търговско дружество (гл.ХLІІ)** е детайлният анализ на чл.516,ал.6 при изпълнение върху безналични ценни книжа (§174). За първи път се поставя въпросът за принудително изпълнение върху финансови инструменти, които не са ценни книжа чл.3,т.2 ЗПФИ (§174) и се обосновава предложение de lege ferenda да се предвиди изпълнителен способ и върху тях. За първи път се прави задълбочен анализ на чл.517,ал.4, с който новият ГПК уреди изпълнението върху всички дялове на длъжника от търговско дружество (§175,V).

Заслуга на авторката е цялостното задълбочено изследване на **принудителното изпълнение на задължение за предаване на дете (§184)**. Уточнена е легитимацията на вискателя и длъжника. Съществен е акцентът, че детето не е длъжник в принудителното изпълнение, нито е обект на това

изпълнение, както и че при това изпълнение трябва да се съблюдават правата на детето съобразно Закона за закрила на детето. Изследвани са различните етапи на този специфичен изпълнителен процес и условията за тяхното провеждане.

Значителни приноси има в изследването на защитата при **материалноправна незаконосъобразност на изпълнителния процес (гл.XLVII)**. Особена важност има цялостният анализ на новата регламентация в ГПК на защита на длъжника при материалноправна незаконосъобразност на производството по принудително изпълнение (§187). Анализирани са вложената в чл.439 законодателна концепция защитата на длъжника, който оспорва вземането, да бъде с иск, както и установеното в чл. 439,ал. 2 изискване за допустимост на този иск – фактите да са настъпили след приключване на съдебното дирене. Обосновани са изводите, че ограничението по чл. 439,ал.2 не важи за всички ИО по новия ГПК (§187,т.I,II); неприсъствено СР; СР при признание на иска; влязла в сила заповед за изпълнение. Очертани са хипотезите, в които предвиденият в чл.439,ал.1 иск е недопустим, а именно, когато ИО е: невлязло в сила осъдително въззивно решение; невлязло в сила решение на първоинстанционен съд, по което е допуснато предварително принудително изпълнение; невлязла в сила на заповед за незабавно изпълнение по чл.418 във вр. с чл. 417. За първи път в литературата се анализира защитата на конкуриращия вискател чрез иска по чл.464 при новите ИО - заповедта за изпълнение, неприсъственото СР и СР при признание на иска (§188,т.II). Научна новост са становищата че: а) в хипотезата на чл.440,ал.1 се съединяват два иска: отрицателен УИ за установяване, че имущественото право, върху което е насочено принудителното изпълнение, не принадлежи на длъжника, и положителен УИ с предмет правото на ТЛ, засегнато от принудителното изпълнение (§190); б) при исковата защита на ТЛ по в чл. 524,изр.2 се стига до специфично обективно съединяване на два иска (§189,т.II,3): отрицателен УИ, с който се иска да се установи, че правото на вискателя не съществува; положителен УИ с предмет правото на ТЛ, изключващо правото на вискателя да получи владението на имота.

Съществен принос е изследването на защитата чрез **обжалване действията на СИ (гл.XLVIII)**. Важно значение имат анализите на: понятието „насочване на изпълнението” с оглед на предвидената в чл.435,ал.2 възможност за обжалване и изясняването на вложената в него воля на законодателя (§191,т.II,2.б.); защитата при публичната продажба на недвижим имот с оглед концепцията на законодателя в новия ГПК, коренно различаваща се от тази по стария ГПК относно обжалваемостта на действията и бездействията на СИ (§ 191,т.II); разширеното изследване на защитата на ТЛ чрез обжалване действията на СИ (§192,т.I,II и III). Заслужава да бъде споделено предложението de lege ferenda за необходимостта от по-добра съгласуваност на чл.435,ал.4 с чл. 453, т. 1 и чл.483 във вр. и с чл.452,ал.2 ГПК чрез предвиждането на възможността за жалба на ТЛ, чийто придобивен акт е вписан в Службата по вписванията преди вписването на възбраната (§192, т. I).

В **гл.XLIX** е направено цялостно изследване на **имуществената отговорност на СИ за вреди, причинени от незаконосъобразното принудително изпълнение при новата концепция на законодателя** за нея като заместител на защитата чрез обжалване поради процесуална незаконосъобразност (§193,т.I). Прави впечатление, че въпреки категоричното си мнение, което заслужава да бъде споделено, за необходимостта от по-широка обжалваемост на действията и бездействията на СИ, авторката е проявила завидно търпение и научна доброъсвестност при анализа на чл. 441. Принос е тезата, че поради спецификата на имуществена отговорност по чл. 441 като заместител на обжалваемостта при процесуална незаконосъобразност, именно в исковия процес по чл.441 и то на равнище преюдициалност ще се проверява процесуалната законосъобразност на действията, съотв. бездействията на СИ, които не подлежат на обжалване (§193,т.III). Принос е и становището, че когато действието, съотв.

бездействието подлежат на обжалване, решението на ОС има СПН по разрешения с него процесуален въпрос за процесуалната законосъобразност на действието, съответно бездействието на СИ и по арг. на чл. 297 ГПК и чл. 17, ал. 2 ГПК, трябва да се зачете от съда, който разглежда иска по чл.441 (§193,т.ІІІ).

и) Авторката има редица приноси в **обезпечителния процес (част V)**. За първи път след изменението на чл.396,ал.2 (ДВ,бр.100/2010 г.) се прави анализ на нормативната уредба на обжалването на определенията, постановени в този процес (§195.ІІ.6.г) и на отражението на това изменение върху действието на ТР №1 от 21.07.2010 г. ОСГКТК на ВКС. Научна новост е изводът, че изискването по чл.390,ал.4,изр.ІІ (§195,т.ІІІ.3) за представяне на гаранция не важи при обезпечение на бъдещ иск от ТЛ по чл.440, защото ТЛ, засегнато от принудителното изпълнение, не е обвързано нито от СПН на ИО, нито от неговата ИС. Важно практическо значение има анализът на въпроса за допустимостта на обезпечителната мярка „възбрана“, когато ИМ подлежи на вписване (§197.т.ІІІ). Застъпва се тезата, че когато в обезпечителната заповед съдът е определил обезпечителна мярка върху несеквестрируеми имуществени права, следва да се обжалват актовете на съда, а не действията на СИ, нито тези на съдията по вписванията, тъй като те са подчинени на обезпечителната заповед на съда (§199.т.І). Новост в теорията е виждането за момента на влизане в сила на определението за отменяне на обезпечителната мярка като релевантен момент, до който ищецът, по чието искане тя е наложена, отговоря за причинените на ответника вреди от обезпечението (§200,т.ІІ). Застъпва се становището, че компетентен да освободи внесената от ищеца гаранция за допускане на обезпечението на иска, е съдът, пред който тя е представена; ирелевантно е кой е съдът, който е уважил с влязло в сила СР иска (§200,т. ІІІ).

Препоръки: Учебникът е предназначен за студенти, които прохождат в областта на юридическите познания. Учебникът е основен елемент от тяхното обучение. Затова всеки учебник трябва да бъде написан на максимално достъпен език, разбираем от тези, за които е предназначен. Учебникът не е монография или научна статия. Струва ми се, в конкретния случай, се е изпаднало в ненужна казуистика и излишни подробности. И най-сложните явления в обществото и природата могат да се кажат с разбираеми „думи прости“, за да бъдат възприети от читателя или слушателя. За един учебник ненужната наукообразност не е полезна.

3. Всяка от статиите и студиите на доц. В. Попова, представени за участие в този конкурс е носител на научни приноси в съответната изследваната материя. Ще се спра на някои от тях, които намирам за особено ценни, без разбира се да омаловажавам останалите.

а) В статията „Подведомственост и спор за подведомственост при действието на новия ГПК и АПК“ (№5 от списъка на публикациите) приноси моментни има в анализа на **трите нива на подведомствеността (т.І)**. Детайлно е изследвана подведомствеността на гражданските дела като разпределение на тези дела между общите и административните съдилища при действието на АПК и на новия ГПК(т.І,т.ІІ,ит. V). Очертана е спецификата на подведомствеността на административните съдилища, които, създадени като специализирани за административноправни спорове, стават специализирани и за специалните гражданскоправни спорове, внимателно анализирани в изследването. Подчертано е обстоятелството, че различната подведомственост води до различен процесуален ред за разглеждане на подведомствените на административните съдилища граждански дела (чл.300 АПК), както и липсата на основания по чл.280,ал.1 ГПК за допускане на касационното обжалване. Изключително важен е категоричният извод, че чл.14 ал. 3 ГПК не може да отмени конституционната повеля на чл. 119 К, поради което никое учреждение, което не е съд, изобщо няма право да приема за разглеждане гражданско дело, независимо от това дали вече е прието или още не е

прието за разглеждане от съда, а не само когато вече се разглежда от съда (т. III).

б) Принос в статията „Новият ГПК. Разглеждане на делото в производството пред първата инстанция. Преклузии” (№7 от списъка на публикациите), имат: а) анализът на задължението на съда да дава указание на страните за ДТ (чл.146, ал.1, т.5) за необходимостта да посочат доказателства за фактите, за които не са сторили това, макар че носят ДТ (чл.146, ал.2) и недопустимостта да дава указание за твърдение на факти; б) изводите, че преклузията за твърдение на факти настъпва съобразно чл.133, чл.144 и чл.147 (т. VII, б. В), а относно доказателствата - едва след даденото на страните указание по чл.146, ал.2 във вр. с чл.146, ал.1, т.5 (т. VII, б. В, т. VIII); в) изследването на противоречието между чл.133; 146, ал.1, т.5 и чл.146, ал.2 по време на публикуването на статията. (Коректно са посочени другите автори, които споделят тази теза, бел.26 от статията). Предложението de lege ferenda, че ако се запази едновременното съществуване на чл.133 и чл.146, ал.1, т.5 и ал.2 противоречието между тях може да се отстрани само чрез изрична норма, в която да се предвиди, че съдът следва да даде възможност на страните да направят своите доказателствени искания според дадените указания (т. VII, б. В, т. VIII), се прие със ЗИДГПК (ДВ, бр.100/2010 г.), като в чл.146, ал.3, изр. II се предвиди, че ако в изпълнение на предоставената им възможност страните не направят доказателствени искания, те губят възможността да направят това по-късно, освен в случаите по чл.147. Според авторката, това е едно от най-сполучливите изменения на ГПК.

в) В статията „Въззивното обжалване и новия ГПК” (№ 13 от списъка на публикациите) новост е тезата, че предмет на това производство е, както спорното материално правоотношение, така и проверката на първоинстанционното СР относно неговата валидност, допустимост и правилност (т. III), внимателното изследване на механизма на проверката на неговата правилност и решаването на делото по същество. Принос има в извода, че във вр. с ограничението по чл.260, т.5, по арг. за по-силното осн. от чл.303, ал.1, т.5, 6 и чл.304 е допустимо твърдение във въззивната жалба на факти, които не са новооткрити за страната, но тя не е могла да посочи в първоинстанционното производство поради допуснати от съда процесуални нарушения, посочени от авторката (т. VII). Съществена значимост имат изводите относно спорни в теорията и практиката въпроси за: а) съдържанието на доклада на въззивния съд (т. VII, т. XIV); б) недопустимостта в отговора на въззивната жалба да бъде предявено възражение за изтекла ПД, както и че т.6 на ТР 1/2001 на ОСГК на ВКС е загубила действието си при новия ГПК (т. VIII); в) възможността за предявяване на възражение за прихващане във въззивното производство в общия исков процес (т. XII). Заслужават вниманието на законодателя: а) критиката на чл.258, ал.2 във вр. с чл.269 относно недопустимостта въззивният съд да отмени необжалваната част, когато причината за отменянето на обжалваната част засяга и нея, с което се допуска да се получат две противоречащи си СР (т. V); обосноваването предложение de lege ferenda за връщане към разрешението на чл.206 от стария ГПК в редакцията му до 1997г.; б) предложението de lege ferenda да се предвиди, че въззивният съд отменя СР и по отношение на необжалвалите го обикновени другари, когато отменянето му по отношение на обжалвалия го обикновен другар е във връзка с констатации и изводи, които се отнасят до общите факти и елементи на правоотношенията на обикновените другари (т. XVI).

г) „Касационното обжалване и новия ГПК” (№ 14 от публикациите). В. Попова като един от привържениците на разбирането за нормален достъп на страните до защитата чрез касационното обжалване, точно и коректно го е аргументирала, като е направила сравнение и с касационното производство по стария ГПК. Вярна на идеята си, че науката трябва да служи и за изясняването на действителната воля на законодателя и когато концепцията му е неприемлива, с оглед подпомагането на практиката при прилагането на действащото право, тя със завидно търпение детайлно

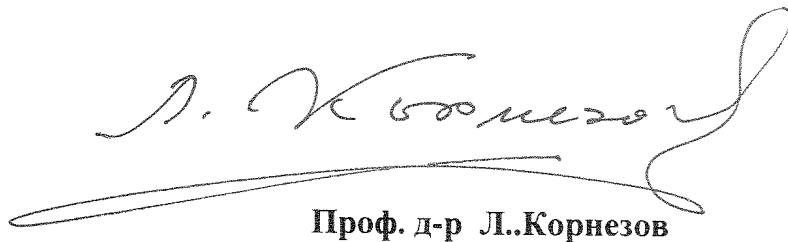
е изследвала сегашната регламентация. Убедително е обосновано и категорично следва да бъде споделено гледището й, че: а) производството за допускане на КЖ съобразно изискванията на чл.280,ал.1 освен селектиращ характер има и белезите на специфична правораздавателна дейност по допускането на КЖ до разглеждането й по същество(т.IV). Впрочем тази теоретична теза е приета и в опр. № 2 от 23 март 2010 г. на КС по к.д. № 17/2009 г., както и в ТР № 2 от 28.09.2011 г. по тълк. д. № 2/2010 г., ОСГТК на ВКС и е с голямо практическо значение; б) определението по чл.288 трябва да бъде мотивирано и когато КЖ се допуска; в) предложението за обжалваемост на определението по чл.288, когато КЖ не се допуска; г) решението на състав на ВКС по чл.291 не обвързва останалите състави на ВКС, противоречива практика на ВКС по см. на чл.280,ал.1,т.2 е налице, когато има две решения на състави на ВКС, постановени по чл.291, което пък е основание и за прилагането на чл.292 ГПК за спиране на делото от третия състав и инициране на процедурата за постановяване на ТР на ОСГК, ОСТК или ОСГТК (т.ХХІІІ), която теза се прие покъсно в ТР №2 от 28.09.2011 г. по тълк. д. 2/2010 Г., ОСГТК на ВКС.

д) В статията „Обявяване на съдебното решение и новия ГПК” (№11 от списъка с публикациите) принос с важно практическо значение е характеристиката на срока по чл.235,ал.3 за обявяване на СР като процесуален срок, **в който съдът е длъжен да изпълни процесуалното си задължение да постанови СР, а не инструктивен, както той се третира в съдебната практиката.** Убедително е съображението, че липсата на преклузия за упражняването на това му правомощие, тъй като то е част от правораздавателната му компетентност, не може да води до третирането на срока като инструктивен. Той е израз на установения в чл. 13 ГПК принцип и за решаването на делото в разумни срокове. Изискването на чл. 64,ал.1 ЗСВ за публикуването на СР в интернет страницата на съответния съд, се определя като императивно правило, задължително за съда и представляващо гаранция за спазване на принципа на публичност на процеса, който от своя страна е гаранция за постановяването на законосъобразни СР. Третирането на разгледаните в тази статия задължения на съда именно като негови процесуални задължения, а не пожелателни инструкции, би спогмогнало за реалното им приложение в практиката и за реализирането решаването на делата в разумни срокове при спазване на принципа за публичност.

Извод: От казаното до тук можем да направим извода, че представените от доц. д-р Валентина Попова научни трудове съдържат приноси в областта на теорията на гражданското съдопроизводство и имат практическо приложение. Особено ценни са предложенията *de lege ferenda* за усъвършенстване на българското законодателство и неговото място в общностното европейско право. Част от становищата на доц. д-р В.Попова са спорни, но тя е успяла добре да аргументира своите виждания.

На основания чл. 29, ал. 1 от Закона за развитие на академичния състав на Република България убедено препоръчвам на членовете на уважаемото научно жури да присъди на доц.д-р Валентина Методиева Попова академичната длъжност „професор” по граждански процес (научно направление право 3.6) в Юридическия факултет на СУ „Климент Охридски”.

31.I.2012г.
София

Проф. д-р Л.Корнезов